

Marta Falińska

Poszanowanie praw dziecka, jako istota korczakowskiego wychowania

Wprowadzenie

Miarą wielkości człowieka jest oddanie swoim ideałom, poświęcenie siebie innym świadczy o prawdziwej wartości człowieka. Za deklarowanymi wartościami muszą iść fakty, to daje gwarancję autentyczności. Człowiekiem, który w praktyce realizował wyznawane przez siebie zasady był Janusz Korczak. Znany był, jako, pisarz, pedagog, działacz społeczny i lekarz. Zapisał się w historii tym, że dzięki zamożnym sponsorom i przy współpracy ze Stefanią Wilczyńską stworzył Dom sierot. Zasady które tam wprowadzał, tzn. samorząd dziecięcy, sąd koleżeński, gazetka szkolna i dyżury stanowiły dla współczesnych mu pedagogów wyzwanie, gdyż nikt jeszcze do tej pory nie dawał dzieciom tyle autonomii. Realizowały się one najlepiej w Domu Dziecka. Najbardziej znanym, także dzięki popularyzacji w mediach czy filmie etapem życia Janusza Korczaka był okres II wojny światowej. Dom Sierot został wtedy przeniesiony za mury Getta, a Janusz Korczak walczył o to aby zaspakajać podstawowe potrzeby swych wychowanków. Miarą jego oddania i miłości do dzieci było to, że nie opuścił swych wychowanków do końca.

Współczesna szkoła może korzystać tylko w pewnym stopniu z bogactwa jego dorobku, najwięcej jego zasad wprowadzają szkoły korczakowskie. Jego słowa, postawa i życie oddziałują na pokolenia pedagogów i wpływają na to jak postrzegają oni dziecko i swoją rolę w procesie jego wychowania i edukacji. Postać Janusza Korczaka jest dla wielu ludzi inspiracją w pracy z dziećmi, dla wielu jest także człowiekiem, którego szczerze podziwiają. Janusz Korczak postrzegał dziecko jako pełnoprawny byt, mający prawo do decydowania o sobie, którego wolę należy szanować. W jego opinii dziecko, a raczej pełnoprawna osoba ma prawa, w tym prawo do śmierci, do dnia dzisiejszego i do tego by było tym czym jest.

1. Prawa dziecka

Istotą ustanowienia praw jest uznanie, że dany podmiot potrzebuje wsparcia i ochrony, ponieważ nie jest w stanie wywalczyć tych praw samodzielnie. Janusz Korczak uznał, że słabość i niewinność dziecka jest wykorzystywana przez dorosłych. Widział w tym główną

przyczynę braku poszanowania dla praw dziecka (Korczak, 2012d, s. 8). Lekceważące podejście dorosłych do dziecka w jego opinii bierze się z kultu siły, podziwu dla tego co wielkie, bo to, co słabe zasługuje wyłącznie na lekceważenie. W opinii Korczaka dziecko potrzebuje respektowania jego prawa do szacunku, ponieważ lekceważy się jego potrzeby. Janusz Korczak był baczny obserwatorem dzieci, a w swych ocenach nie kierował się szablonowym, stereotypowym myśleniem (Wołoszyn, 1978, s. 244–246). Dzieci były dla niego nieodkrytym przez innych lądem, zauważał to, co umykało uwadze innych.

Wychowawca, rodzic, który patrzy na dziecko jak na partnera jest gwarantem zabezpieczenia praw dziecka, ale jego rolą nie jest wyłącznie zabezpieczanie potrzeb dziecka, czy sprawianie aby doświadczało tylko tego, co miłe. Dziecko ma prawo do wiedzy o tym, co przykre, do świadomości stanu swego zdrowia, sytuacji majątkowej swojej rodziny i jej trosk (Korczak, 2012c, s. 71). Ma ono także prawo do uczestniczenia w życiu rodziny i dzielenia jej trosk. Takie uczestnictwo buduje przekonanie dziecka, że jest częścią rodziny. Korczak jest przekonany o tym, że dziecko chce wiedzieć i ma prawo wiedzieć, ponieważ jego również bolą zmartwienia rodziców.

Sposobem pozwalającym na uniknięcie uchybień i wykroczeń w procesie wychowawczym jest według niego cierpliwość wychowawcy, życzliwa wyrozumiałość i miłość (Korczak, 2012d, s. 39). Korczakowska wizja wychowania opiera się nie na nakazach lecz taktownym porozumieniu i współpracy (Korczak, 2012d, s. 28).

Zdaniem Janusza Korczaka wychowawca powinien w swej pracy zwracać uwagę na to w jakisposób myśli dziecko, gdyż ono myśli uczuciem, a nie intelektem i sposób komunikacji wychowawcy z wychowankiem musi to uwzględniać (Korczak, 2012b, s. 170). Na porozumienie z podopiecznym, jego zaufanie wychowawca musi sobie zapracować. Podstawą bowiem obopólnego zrozumienia jest świadomość dziecka, że zawsze będzie wysłuchane.

Postawę Janusza Korczaka cechował szacunek dla dziecka i jego praw. Widoczne to było w sposobie organizowania życia dzieci w Domu Sierot. Korczak traktował sprawy dzieci z pełną powagą, dając im prawo do rozstrzygania sporów we własnym gronie poprzez instytucję sądu koleżeńskiego. Korczak okazywał dzieciom zaufanie, wierząc, że same są w stanie sprawiedliwie rozstrzygnąć sporne kwestie. W ten sposób uwolnił z despotyzmu relacje wychowawca–wychowanek. Dziecko wysłuchane i zrozumiane może zaufać wychowawcy. Wie ono, że oprócz sprawiedliwego osądu kolegów może liczyć na wybaczenie. Sąd koleżeński w swych wyrokach wyrażał nadzieję na poprawę winowajcy, dając mu możliwość zmiany swego postępowania. Takie postępowanie owocowało rozwojem dziecka także na płaszczyźnie moralnej.

Rolą wychowawcy w pedagogice Janusza Korczaka jest pozwolić dziecku żyć, dać mu prawo do bycia dzieckiem (Korczak, 2012d, s. 42). Dobry wychowawca rozumie, że dziecko ma prawo czegoś nie wiedzieć, pomylić się, zapomnieć (Korczak, 2012c, s. 96). Ta świadomość zabezpieczy dziecko przed poniżeniem, zawstyżeniem czy zastraszeniem. Dziecko w jego opinii nie jest potencjalnym dorosłym. Korczak domaga się poszanowania dnia dzisiejszego, aktualnego stanu rozwoju dziecka, jego teraźniejszości, ponieważ to dzień dzisiejszy jest najważniejszy. Niektórzy sądzą, że poszanowanie praw dziecka oznacza zupełną swobodę, lub bezmyślne przyzwolenie na spełnianie wszystkich pragnień dziecka, ale takie myślenie jest błędne ponieważ, zdaniem Janusza Korczaka „przez robienie, czego się nie lubi, i nierobienie, do czego się przyzwyczało – hartuje się wolę. A to jest najważniejsze. Być panem swoich rąk, nóg, języka, myśli”(Korczak, 2012c, s. 116).

Bibliografia

- Korczak, J. (1992). *Jak kochać dziecko*. Warszawa: Jacek Santorski & CO Agencja Wydawnicza.
- Korczak, J. (2012a). *Jak kochać dziecko. Dziecko w rodzinie*. Warszawa: Rzecznik Praw Dziecka.
- Korczak, J. (2012b). *Jak kochać dziecko. Internat. Kolonie letnie. Dom Sierot. Dzieła*, t 7. Warszawa: Rzecznik Praw Dziecka.
- Korczak, J. (2012c). *Prawidła życia*. Warszawa: Ezop.
- Korczak, J. (2012d). *Prawo dziecka do szacunku*. Warszawa: Rzecznik Praw Dziecka.
- Wołoszyn, S.(1978). *Korczak*. Warszawa: Wiedza Powszechna.